

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN: 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL X, NO 19, STIP, 2025

ГОД. 10, БР. 19
ШТИП, 2025

VOL. X, NO 19
STIP, 2025

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 10, Бр. 19
Штип, 2025

Vol. 10, No 19
Stip, 2025

PALMK, VOL 10, NO 19, STIP, 2025

DOI:

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Астрид Симоне Хлубик, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Алина Андреа Драгоеску Урлика, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Сунчана Туксар, Универзитет „Јурај Добрила“ во Пула, Хрватска
Саша Војковиќ, Универзитет во Загреб, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Озтурк Емироглу, Универзитет во Варшава, Полска
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија
Шахинда Езат, Универзитет во Каиро, Египет
Џулијан Чен, Универзитет Куртин, Австралија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delchev University, Faculty of Philology, Stip

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA
Tole Belcev, Goce Delchev University, Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delchev University, Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Astrid Simone Hlubik, King Michael I University, Romania
Alina Andreea Dragoescu Urlica, King Michael I University, Romania
Sunčana Tuksar, Juraj Dobrila University of Pula, Croatia
Saša Vojković, University of Zagreb, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZİ University, Republic of Turkey
Öztürk Emiroğlu, University of Warsaw, Poland
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruysse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Würzburg, Germany
Chahinda Ezzat, Cairo University, Egypt
Julian Chen, Curtin University, Australia

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Луси Караниколова-Чочоровска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Ева Ѓорѓиевска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска
Натка Јанкова-Алаѓозовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Ева Ѓорѓиевска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>. Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик. Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Lusi Karanikolova-Chochorovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Eva Gjorgjievska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska
Natka Jankova-Alagjozovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenoski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Eva Gjorgjievska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krstev Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>
Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.
All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Ева Ѓорѓиевска, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Eva Gjorgjievska, Editor of “Palimpsest”

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 Elena Shalevska

SENTENCE STRUCTURE IN HUMAN AND AI-GENERATED TEXTS: A COMPARATIVE STUDY

25 Mehmet Kahraman

SÖZLÜKLERDE ALAN ETİKETLERİNİN İŞLEVLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME: ‘KAZAK TİLİNİN TÜSİNDİRME SÖZDİĞİ’ ÖRNEĞİ

Mehmet Kahraman

A STUDY ON THE FUNCTIONS OF FIELD LABELS IN DICTIONARIES: THE EXAMPLE OF “KAZAK TILINIŇ TŪSINDIRME SÖZDIGİ”

37 Марија Леонтиќ

СИНТАГМИ СО ГЛАГОЛСКА ПРИДАВКА ВО ТУРСКИОТ ЈАЗИК И НИВНОТО ПРЕДАВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Leontik

WORD GROUPS WITH A PARTICIPLE IN TURKISH LANGUAGE AND THEIR EQUIVALENCE IN MACEDONIAN LANGUAGE

47 Марија Соколова

УПОТРЕБАТА НА ПАРОНИМСКИТЕ ПАРОВИ ЧИТКО/ЧИТЛИВО И ГЕНЕТСКИ/ГЕНЕТИЧКИ

Marija Sokolova

THE USE OF PARONYM PAIRS READABLE / LEGIBLE AND GENETIC / GENETICS

55 Hana Peloušková

IST DAS MULTILINGUALE KORPUS INTERCORP EINE GEEIGNETE MATERIALQUELLE FÜR KONTRASTIVE UNTERSUCHUNGEN VON PHRASEM-KONSTRUKTIONEN?

Hana Peloušková

IS THE MULTILINGUAL CORPUS INTERCORP A SUITABLE SOURCE OF MATERIAL FOR CONTRASTIVE ANALYSES OF PHRASEME CONSTRUCTIONS?

- 65 Brikena Kadzadej, Admira Nushi**
ÜBER GRENZEN HINWEG: EINE EMPIRISCHE ERFORSCHUNG DER
DEUTSCH-ALBANISCHEN ZWEISPRACHIGKEIT
Brikena Kadzadej, Admira Nushi
ACROSS BORDERS: AN EMPIRICAL EXPLORATION OF GERMAN
ALBANIAN BILINGUALISM

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 77 Јасмина Мојсиева-Гушева**
ПРИСУСТВОТО НА МАГИЧНИОТ РЕАЛИЗАМ ВО ПРОЗАТА НА ЖИВКО
ЧИНГО
Jasmina Mojsieva-Gusheva
THE PRESENCE OF MAGIC REALISM IN THE NOVEL AND SHORT STORY
OF ŽIVKO ČINGO
- 91 Софија Иванова, Ранко Младеноски**
СИНОНИМНИТЕ ЖЕНСКИ ЛИКОВИ ВО МАКЕДОНСКАТА ДРАМА ОД
ПРВАТА ПОЛОВИНА НА 20 ВЕК
Sofija Ivanova, Ranko Mladenoski
THE SYNONYMOUS CHARACTERS WITH THE ACTING FUNCTION OF
HELPERS IN THE MACEDONIAN DRAMA FROM THE FIRST HALF OF THE
20TH CENTURY
- 103 Mauro Dujmović, Sunčana Tuksar**
AI-DRIVEN COMMUNICATION: THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE
IN SHAPING CONSUMERISM AND SOCIAL CONTROL IN *BRAVE NEW
WORLD* AND *NINETEEN EIGHTY-FOUR*
- 115 Luisa Emanuele**
LA PRIGIONE DEL LUSO E DELLA FAMA. L'IDENTITÀ FITTIZIA DA
FITZGERALD ALLA CONTEMPORANEITÀ DIGITALE
Luisa Emanuele
THE PRISON OF LUXURY AND FAME. FICTITIOUS IDENTITY FROM
FITZGERALD TO DIGITAL CONTEMPORANEITY
- 127 Zeki Gürel**
HALİD ZİYA UŞAKLIGİL'İN NEMİDE ADLI ROMANI ÜZERİNE
Zeki Gürel
A STUDY ON HALID ZIYA UŞAKLIGİL'S NOVEL "*NEMİDE*"
- 135 Lindita Kazazi, Aterda Lika**
LATRADUZIONE DELLA POESIA ITALIANA NELL'ALBANIA DITTATORIALE
– IL CASO DI NIKOLLË DAKAJ TRA LA RESISTENZA E LA PERSECUZIONE
Lindita Kazazi, Aterda Lika
THE TRANSLATION OF ITALIAN POETRY IN DICTATORIAL ALBANIA - THE
CASE OF NIKOLLË DAKAJ – BETWEEN RESISTANCE AND PERSECUTION

КУЛТУРА / CULTURE

- 149 Катица Кулавкова**
НАРЦИЗМОТ НА МАЛИТЕ РАЗЛИКИ И БАЛКАНИЗАЦИЈАТА
Katica Kulavkova
THE NARCISSISM OF MINOR DIFFERENCES AND BALKANIZATION
- 159 Туркан Олцај**
ПИОНЕРИТЕ НА БУГАРСКАТА ПРЕРОДБА НА СТРАНИЦИТЕ НА
ТУРСКОТО СПИСАНИЕ „ШЕХБАЛ“
Türkan Olcay
THE PIONEERS OF THE BULGARIAN REVIVAL ON THE PAGES OF THE
TURKISH MAGAZINE “SHEHBAL”
- 169 Özge Nur Ünal**
ŞAMANİZM VE ESKİ TÜRK İNANÇ SİSTEMİNDEN İZLER TAŞIYAN BİR
DÜĞÜN RİTÜELİ: TAVUK GETİRME OYUNU
Özge Nur Ünal
A WEDDING RITUAL WITH TRACES OF SHAMANISM AND THE OLD
TURKISH BELIEF SYSTEM: CHICKEN FETCHING GAME

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 181 Kamran Akhtar Siddiqui**
ATTITUDES OF BUSINESS UNDERGRADUATES TOWARDS ENGLISH-
MEDIUM INSTRUCTION FOR THEIR ACADEMIC AND PROFESSIONAL
CAREER ASPIRATIONS: A CASE STUDY
- 191 Anastasija Anastasova, Nina Daskalovska**
LANGUAGE PROFICIENCY AND SPEAKING ANXIETY IN MACEDONIAN
LEARNERS OF ENGLISH
- 203 Martina Mihaljević, Maja Pivčević**
TRAITEMENT DES ERREURS ORALES EN FLE – ATTITUDES ET
PRÉFÉRENCES
Martina Mihaljević, Maja Pivčević
ORAL ERRORS TREATMENT IN FLE CLASSROOM: ATTITUDES AND
PREFERENCES
- 215 Jonida Bushi, Ema Kristo**
DIE ROLLE DER GESCHICHTE BEIM ERLERNE VON FREMDSPRACHEN:
EIN BESONDERER FOKUS AUF DIE DEUTSCHE SPRACHE
Jonida Bushi, Ema Kristo
THE ROLE OF HISTORY IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES: A
SPECIAL FOCUS ON THE GERMAN LANGUAGE

227 Marisa Janku

ARBEIT MIT KÜNSTLICHER INTELLIGENZ IM DEUTSCHUNTERRICHT:
EINE FALLSTUDIE AM BEISPIEL VON CHATGPT

Marisa Janku

WORKING WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN GERMAN LESSONS: A
CASE STUDY USING THE EXAMPLE OF CHATGPT

235 Kevin Simonov, Nina Daskalovska

WHEN ARE STUDENTS AT THEIR PEAK PERFORMANCE?

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

247 Марина Димитриева-Ѓорѓиевска

ОПОЗИТНОСТА КАКО ОСНОВА НА РОМАНОТ „СВЕТОТ ШТО ГО
ИЗБРАВ“ ОД КАЛИНА МАЛЕСКА

Marina Dimitrieva-Gjorgievska

OPPOSITION AS THE FOUNDATION OF THE NOVEL *THE WORLD I
CHOSE* BY KALINA MALESKA

ДОДАТОК / APPENDIX

259 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ

ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS

FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

Оригинален научен труд
Original research paper

ПРИСУСТВОТО НА МАГИЧНИОТ РЕАЛИЗАМ ВО ПРОЗАТА НА ЖИВКО ЧИНГО

Јасмина Мојсиева-Гушева

Универзитет „Св Кирил и Методиј“, Скопје, Северна Македонија
jasminamg@gmail.com

Апстракт: Во трудот најпрвин е даден краток историјат на употребата на терминот *магичен реализам* кој се поврзува со двата значајни јубилеја – 100 години од востановувањето на терминот од страна на германскиот историчар на уметноста Франц Ро и 90 години од раѓањето на македонскиот писател Живко Чинго. Трудот првенствено има за цел да го истакне магично-реалистичкиот начин на пишување во прозата на Чинго. При тоа се користени теориските сознанија на Венди Фарис и нејзините пет составни елементи на магично-реалистичката наратива. По спроведената детална анализа со бројни примери од творештвото на Чинго, во заклучок се потврдува и истакнува потребата на Чинго да го користи магичниот реализам како најсоодветен начин на опишување на македонската социјалистичката стварност со сите нејзини аномалии.

Клучни зборови: *нескромлив елемент на магија; феноменален свет; вознемирувачки сомнежи; спојување на различни сфери; нарушување на време, простор и идентитет.*

1. Вовед

Во современата македонска книжевност оваа година свечено се одбележува 90-годишнината од раѓањето на Живко Чинго кое по некој чудесен начин (како што би рекле магично-реалистичките писатели во кои го вбројуваме и Живко Чинго) се совпаѓа со 100 годишнината од појавувањето на книгата *Кон експресионизмот. Магичен реализам* на германскиот историчар на уметноста и фотограф Франц Ро каде што според општо прифатеното мислење на проучувачите на магичниот реализам за прв пат се употребува терминот *магичен реализам*. Со него, тогаш се сакало да се означи новото движење во експресионистичката ликовна уметност во последната нејзина развојна фаза наречена „социјален експресионизам“ (Ро, 2012, стр. 23) кое се карактеризира со внесување на чувство на мистерија и нереалност во сликањето на секојдневните предмети.

Иако, мораме да нагласиме дека според некои автори (Irene Guenther) терминот магичен реализам прв пат се среќава уште во 1798 г. во *Филозофскиот театар* на романтичарскиот поет Новалис кому му е блиско единството со природата. Од неговите дискусии за

реализмот, магичниот реализам и магичниот идеализам (термин што тој го претпочитал) произлегува дека тој бил поборник за идеализмот како спротивност на материјализмот и верувал дека: „апсолутно е божествен логос; ... дека идеалното и реалното се само делови од една жива целина; дека размислувањето запаѓа во лаги при апстрахирање на делови од целината; и дека само уметноста има моќ да го согледа апсолутното“ (Beiser, 2002, стр. 408). Во неговите недоразвиени концепти за магичниот реализам може да се насети верувањето дека магичниот реалист ја користи натприродната моќ што постоела и во природата и во емпирискиот свет.

Кога ги потенцираме почетоците на употребата на терминот **магичен реализам** треба да ја споменеме годината 1926 кога италијанскиот поет, раскажувач и критичар Масимо Бонтемпели го формира списание **900 (Novacento)** преку кое ги креираат новите перспективи во современоста поврзувајќи ги со актуелните политички случувања и Првата светска војна. Неговото сфаќање на магичниот реализам можеби е најоптимистично, бидејќи тој верува во обновувањето на светот и дека „стилот на денешното време ќе биде **магичен реализам**, кој ја сфаќа уметноста не како имитација на реалноста, туку како истражување на мистеријата и секојдневниот живот, како чудесна авантура“ (Witt, 2001, стр. 109).

1927 г. е, исто така, клучна за пренесувањето на терминот магичен реализам на тлото на Латинска Америка преку преводите на шпански на статијата на Ро насловена **Realismo mágico** во списание **Revista de Occidente** (Roh, 1927, стр. 274-301). Кратките магично-реалистични приказни на венецуелскиот писател Артуро Урсла Пијетри (инаку пријател на Бонтемпели) објавувани во дваесеттите и триесеттите години на минатиот век ќе бидат, исто така, значајни за прифаќањето на овој феномен во Латинска Америка.

Магичниот реализам својот подем ќе го достигне дури во педесеттите и шеесеттите години на 20 век со творештвото на славните писатели Габриел Гарсија Маркез, Марио Варгас Љоса, Карлос Фуентес, Хулио Кортасар кои се појавуваат на книжевната сцена речиси во исто време со појавата на Чинго. Во едно наше обраќање во Друштвото на писателите на Македонија по повод осумдесетгодишнината од раѓањето на Чинго ги истакнавме следниве факти:

Годината 1955 кога Габриел Гарсија Маркез ја објави својата прва новела „Лист бура“ е истата година кога Живко Чинго дебитира, објавувајќи го својот краток расказ „Кога сонцето зајдува“ во списанието „Млада литература“. 1962 година кога нобеловецот Марио Варгас Љоса го објавува романот **Градој и кучињата** за кој тој е остро нападат дека е потплатен од страна на Еквадор за да го поткопа престижот на перуанската војска, излегува од печат и Чинговата култна збирка раскази **Пасквелија** во издание на „Култура“, која на еден специфичен начин го изразува револтот од колективизацијата и воопшто од постојниот социокултурен амбиент на македонското општество. Тоа се случува само една година пред објавувањето на познатиот роман **Смртта на Арјемиио Круз** (1961) на Мексиканецот Карлос Фуентос посветен на неуспехот

на американизацијата и аграрните реформи во својата земја. Една година пред објавувањето на славниот роман *Сѐто жодини самојџија* (1967) на нобеловецот Габриел Гарсија Маркез, Чинго ги објавува своите познати романи *Сребрениите снегови* (1966) во издание на „Нова Македонија“ и дел од романот *Големата вода* во списанието „Разглед“ (Мојсиева-Гушева, 2015, стр. 11).

Ваквите споредби ги правиме не само за да ја истакнеме актуелноста на поетиката на Чинго, туку и да допреме до некои од сличностите во нивните поетики. Во целото творештво на Живко Чинго како и во делото на Маркез неоспорно се чувствува влијанието од фолклорот. Таа тенденција во македонската литература има свој континуитет и ја влече својата развојна линија од регионалната проза на Стале Попов, на Симон Дракул, на Методија Фотев, продолжувајќи со магичниот реализам на Живко Чинго, на Петре М. Андреевски, на Славко Јаневски па сè до современите автори Васе Манчев, Митко Маџунков, Ермис Лафазановски.

Уште една заедничка карактеристика на магично-реалистичките писатели од Латинска Америка и на Живко Чинго е тоа што тие припаѓаат на категоријата „писатели од третиот свет“ или припадници на народи со негиран идентитет. На ваквото гледиште се надоврзуваат и тезите на Стефан Слемон (Slemon, 1995, стр. 407) дека концептот на магичен реализам е близок, но не и идентичен со постколонијалната литература. Овде само ќе напоменеме дека творештвото на Чинго се доближува до постколонијалната литература со некои заеднички теми како што се: ефектите од историските промени во општеството, отпорот кон различни форми на угнетување, пишувањето за ранливите категории и истражувањето на националниот идентитет, кои истовремено се и темите кои ги преферираат и магично-реалистичките писатели.

Секогаш кога говориме за појавата на некој конкретен автор на книжевната сцена нужно е да го поставиме во контекстот на неговото време и тогашните поетички текови. На тој начин, можеме да добиеме најпрецизна слика за неговата поетика, значење и вреднување. Токму затоа ќе наведеме еден цитат од нашата книга *Чинговата айарџина поетика* преку кој се согледуваат условите кои придонеле за појавата на новата Чингова поетика.

Времето на појавата на прозата на Чинго го карактеризира естетскиот плурализам или како што вели Миодраг Друговац „извршено е дедогматизирање на македонската книжевна мисла во која се инаугурирани нови постапки на македонската белетристика“ (Друговац, 1990, стр. 425). Во средината на шеесеттите години се чувствува тенденцијата на скршнување дури и спротивставување на дневнополитичката улога на уметноста и свртување кон компонентите што ја детерминираат „одговорноста на писателот пред духовната потреба на својот народ“ (Андреевски, 1965, стр. 105) како што често е истакнувано во дискусиите за улогата на писателот, кои во тоа време се воде. Во тој контекст се појавуваат и нови поетики што се карактеризираат со потрага по нови

иницијативи кои ќе се спротивстават на социјалистичките догми рушејќи ги егзистенцијалните стравови и ќе го зацврстат приматот на творечкиот момент“ (Мојсиева-Гушева, 2001, стр. 25-26).

Една од тие нови поетики е магичниот реализам, а Живко Чинго е нејзин втемелувач на македонскиот културен простор, правејќи го тоа паралелно со процутот на латиноамериканскиот бран на магично-реалистичката фикција. Тогашната критика веднаш го препознала и оценила појавувањето на Чинго на книжевната сцена како исклучителна појава која претставува пресвртница во дотогашниот тек на македонската литература. Овде пред сè мислиме на освртите на еден од најголемите негови поддржувачи, Петар Т. Бошковски, кој го толкува неговиот начин на раскажување како „освојување на слободата“ (Бошковски, 1966, стр. 705), на текстовите на Милан Ѓурчинов во српските списанија, на статијата „Случајот Чинго“ на Димитар Митрев кој останува зачуден пред големиот успех на Чинго.

За творештвото на Живко Чинго како магично-реалистична фикција се говори многу подоцна, најверојатно поради комплексноста на самиот феномен што се карактеризира со амбивалентна хибридна структура, но и поради ограничениот број на негови теориски проучувачи и поддржувачи како во македонската културна средина така и во светски рамки. Овде секако мислиме на Милан Ѓурчинов, а во тој корпус на поддржувачи се вбројуваме и себе и колешката Даниела Костадиновиќ.

По овој долг вовед, ќе преминам на конкретно посочување на елементите на магично-реалистичката нарација содржани во творештвото на Чинго, користејќи се со теориските согледби на Венди Фарис – една од најревносниите теоретичарки на магичниот реализам. Според неа една од основните карактеристики на магично-реалистичката нарација е постоењето на магијата која таа го именува како *irreducible element* (или нескротлив елемент на магијата или несведлив елемент на законите на реалното). Другите елементи се: втемеленост на наративот во реалноста со нагласено присуство на детали; вознемирувачки сомнежи; спојување на реално и магично; нарушување на време, простор и идентитет.

2.1. Постоењето на магија

Она што ја чини основната структура на секоја магија е верувањето дека некој збор, гест или чин го повикува на помош натприродното преку кого се овозможува човечка контрола на случувањата. Поаѓајќи од ваквиот концепт на магијата можеме да констатираме дека таа во Чинговите текстови е сеприсутна и лебди над нив давајќи им нота на чудесност и неможност да се објаснат случките со причинско-последичните закони на реалното.

Присуството на магијата го забележуваме во расказите на Чинго преку анимистичките верувања дека секоја појава или секој предмет имаат свој дух кој ги оживува, ги движи, ги насочува кон морални регулативи и функции. Овие духови ја имаат чудотворната моќ да влијаат врз луѓето. Јунаците на Чинго им придаваат големо значење на некои чудесни појави како на пример во расказот „Понекогаш кога ќе задува јужниот ветар“ каде што дувањето на

необичниот топол јужен ветер во сред зима ја навестува веста за смртта на таткото на фамилијата или носењето на некои чудесни предмети (камен, земја или мравки) од родниот крај што го среќаваме во збирката *Гроб за душата* коешто ја има функцијата на заштита од несреќи и благодат. Среќата и богатството што ги стекнал главниот јунак Мистер Ро од расказот „Аманет мравките“ им се припишува на чудотворните мравки кој ги донел од својата земја. Магијата на овие чудотворни предмети се состои од верувањето на Чинговите јунаци дека тие можат да го менуваат текот на настаните. Затоа тие често им даваат совети на идните печалбари од типот: да си купат капа од родниот крај или да си понесат некој друг предмет што ќе ги заштити од злото.

Во верувањето и во изразувањето на емоциите се состои суштината на магичните обреди што ги вршат Чинговите јунаци како што се капењето во светите води присутно во некои раскази од збирката *Гроб за душата* и во романот *Бабацан* како ритуал што се изведува со цел да се обезбеди берикет и заштита од злото. Водата во овие случаи се нуди како природен симбол на чистотата.

Но, водата во Чинговиот роман *Големата вода* има сосема друго значење. Таа имплицира мајчинство преку нејзиното својство на протекливост, живост, хранливост, заштита која им е неопходна на децата од Домот. Оттаму и нивните соништа и копнежи по доаѓањето на чудесната Голема вода која ќе ги избави од сите зла и несреќи. Таа им е неопходна светла точка која тие ја пречекуваат со нескриена радост и возбуда.

– Ете, таа е таму, водата. Големата вода! ... пред нас се откри најубавата, најтаинствената слика на мојот живот. Големата вода! Огромна чудесна. О боже! Мил боже, нè пречека со мајчински очи, со светол и благ поглед (Чинго. 1988, стр. 16).

Вербата на децата во постоењето на такво нешто какво што е Големата вода која ќе ги спаси, нахрани и заштити влева надеж кај нив во подобра утре. Таа верба во магиската моќ на водата – заштитничка не произлегува само од нивната очајничка потреба за мајчина заштита, туку е и еден сосема вообичаен поглед на свет карактеристичен за децата, но и за сите обесправени Чингови јунаци. Преку вербата во магијата метафорично олицетворена во својствата на Големата вода / Големата мајка, која лебди над целиот негов роман, тој им се спротивставува на возрасните воспитувачи, поткопувајќи го нивниот насилнички притисок за зачувување на редот и дисциплината.

2.2. Нагласено присуство на детали

Втора карактеристика на магичниот реализам според Фарис е нагласеното присуство на деталите што упатува на реализмот во магичниот реализам. Присуството на деталите од една страна претставува продолжување или обновување на реалистичката традиција, но од друга страна тие магични детали се јавуваат како надополнување на текстот со чудни настани или феномени. Всушност, преку магичната природа на тие детали јасно се оддалечуваме од реализмот. „Детаљот е ослободен на еден начин од

традиционалната миметичка улога во повисока мерка отколку порано“— вели Фарис (Faris, Wendy, 1995, стр. 169). При тоа магичното се јавува само во деталите, а наративниот текст останува вистинит. На пример: детаљот на „паѓањето на чудниот черешов лист“ од лирскиот роман *Сребрениџе снегови*, нагласуван повеќе пати во романот, ја истакнува необичноста на случувањата и го оддалечува целиот текст од реалистичкото раскажување.

Лирските пасажи кои се карактеристични за овој роман се јавуваат како последица на лирското сликање, иако и понатаму се прави обид да се задржи реалистичката фабула. Романот *Сребрениџе снегови* е преполн со слики од природата кои обично претставуваат навестување или објаснување на некои настани. На повеќе места во романот е претставен процесот на образованието спроведуван од учителката Ген преку чудотворната слика на паѓањето на сребрените снегови од цутот на црешата кои кај малиот јунак Климент предизвикуваат неизмерна радост. Тие метафорични слики говорат за чувствата и расположението на јунаците спојувајќи го суровиот надворешен прагматичен свет на возрасните од долината Скутаско (кои се спротивставуваат на образованието) и внатрешниот топол интимен свет на децата, во една затворена целина. Чувството на радост на крајот на романот повторно се наговестува со топењето на снеговите и цутењето на црешовиот цвет. Како илустрација го наведувам цитатот од крајот на романот:

Оној голем мраз, оној вечен мраз како да паѓа, како да се крши, како да се топи, рика. В час како да се отвориле некои невидливи врати во долината, насекаде беше една голема преубава светлина. Да ослепам, најтаинствениот цвет од црешна. Куче да бидам, ќе летнав од радост. Тоа чувство беше посилено од сè во мене простиот (Чинго, 1984а, стр. 307).

Не случајно Виктор Шкловски говорејќи за лирската слика вели дека таа е поврзана со доживувањето и е еден од начините да се создаде најдлабок впечаток, што претставува една од целите кон кои се стреми магичниот реализам. Доживувањето на радоста на малиот Климент поради сознанието дека образованието ги отвора сите врати и дека тоа стигнало и во нивната зачмаена долина во овој последен пасус од романот, претставено преку метафоричните слики на промената во природата и магичниот детаљ на „најтаинствениот цвет од црешна“, всушност, го потврдува присуството на магично-релистичка нарација.

2.3. Вознемирувачки сомнежи и двоумења кај читателот

Третиот елемент на магично-реалистичката нарација е присуството на *сомнежи и двоумење кај читателот* дали сè што е опишано е возможно да се случи.

Иако случките во Чинговите раскази и романи се реалистички и може вистински да се случуваат, во една реална средина, сепак кај реципиентот предизвикуваат чувство на двоумење меѓу двете контрадикторни разбирања на настаните и сомнежи дали тие се вистинити. Овој трет услов за препознавање на магичниот реализам го доближува него до познатата формулација на

Цветан Тодоров за фантастиката која, исто така, предизвикува двоумење кај читателот меѓу објаснивото со природните закони и чудесното во кое тие закони не функционираат. Но, тоа двоумење во фантастиката трае кратко, по што веднаш се сфаќа дека станува збор за еден измислен застрашувачки свет кој нема допирни точки со реалниот. Во моментот кога писателот ќе почне да ги објаснува причините за случувањата, исчезнува сомнежот заедно со фантастиката. Според тоа, фантастичната книжевност предизвикува само моментална вознемирувачка реакција кај читателот, после која тој веднаш се смирува благодарение на сознанието за недопирливоста со сферата на реалноста.

Наспроти фантастиката, во магичниот реализам сомнежот постојано лебди во атмосферата поттикнат од мешањето на двата света (реалистичкиот и магичниот) што во овој тип на нарација е дозволено. Двоумењето на читателот се чувствува во целиот текст токму како последица на тоа мешање. Читателот постојано е во недоумица дали натприродното присутно во магичниот реализам би можело да се објасни и да се сведе на возможното.

Феноменот на натприродното кај Чинго може да се разгледува и преку очудувањето кое стои во основните поставки на руските формалисти за толкувањето на уметноста. Оваа техника за принудување на публиката обичните нешта да ги гледа на необичен или чудесен начин со цел да се подобри восприемањето на обичното е многу соодветна за објаснувањето на ефектот што го постигнува магичниот реализам врз реципиентот. Кога ги читаме расказите на Чинго го чувствуваме истиот ефект на зачуденост поради изнесените суеверни анимистички верувања за бесмртноста на човековата душа и потенцирањето на примитивниот принцип за пренесување на злото врз друго лице. Очигледно е дека Чинго сака да веруваме дека станува збор за натприродни случувања кои кај современиот читател предизвикуваат сомневање во нивната вистинитост. Од друга страна, тој е свесен дека необичните својства или настани се сосема нешто вообичаено за примитивниот магичен облик на размислување.

Понекогаш Чинго го сместува и самиот раскажувач на приказните во друга рамнина – различна од онаа на која се наоѓаат сите други ликови, од што потекнува и неговиот сомнеж. Како пример ќе ги наведеме верувањата на баба Анѓа од расказот „Лудите роднини во борба по прокобното пиле“ дека судбината на нејзините најблиски зависи од јавувањето на прокобното пиле кое има моќи да претскажува несреќи. Токму затоа таа ја употребува сета своја вештина да го истера злокобното пиле што за нараторот на расказот, но и за авторот претставува бесмислен чин, на што укажува синтагмата „лудите роднини“ содржана и во насловот на расказот. Ваквото мислење на нараторот егзистира сè до самиот крај на расказот кога и тој од нему непознати причини решава да се приклучи на хајката. Како илустрација за кажаното ќе го наведеме цитатот од крајот на овој расказ: „Никогаш ова не ќе си го објаснам, без размислување, брзо-брзо слегов и од тоа купиште си избрав, за таа работа, еден сосема добар 'инструмент' и им се придружив на моите роднини“ (Чинго а, 1992, стр. 455).

Овој начин на дејствување на раскажувачот на крајот од расказот произлегува од целата необична атмосфера во која се одвива раскажувањето како и од фактот дека нараторот треба да соопшти трагичен настан (навестен уште на почетокот на расказот) кои кај него предизвикале двоумење во правилноста на сопственото расудување. Односно, Чинго го преместува својот наратор од реалистичката рамка на раскажување на почетокот на расказот во сферата на магичното. Ваквото поместување го доведува нараторот до моментот на премислување и приклучување кон начинот на размислување и однесување на роднините. Токму во тоа премислување и двоумење за исправноста на применетата постапка се крие магичноста на оваа приказна.

Слични двоумења среќаваме и во расказот „Лажна приказна“ во кој Чинго уште во самиот наслов и првиот параграф го истакнува присуството на сомнеж за вистинитоста на кажаното. Приказната започнува со зборовите: „Откако знам за век и свет, не откако сум прогледал, туку откако сум послушал – не се видело и не се чуло за поголема лага“ (Чинго б, 1984, стр. 275).

Па веднаш во продолжение го посочува ликот на нараторот „прочуениот толмач од Баска, премудриот Јусуф Биринѓи (а што се толмачи како Јас Јусуф Првиот) од милост наречен како Бен Јусуф Јаланѓи (а што се толмачи како Јас Јусуф Лажниот, светиот човек)“ (Чинго б, 1984, стр. 275) што претставува своевидна детронизација на авторитетот на нараторот, но и на власта која во следната реченица се наведува како некој кој дава дозвола за кажаното. При тоа, може да се забележи тенденцијата на авторот да го разбие исказаното претскажување на толкувачот „за скапотијата што ќе дојде“ и преку ликот на командирот на милицијата Миомир Крстаноски кој директно му се спротивставува на Биринѓи со реченицата „ваква лага уште не сум чул досега во животот“. Но, позицијата се менува на крајот од расказот со писмото што сидарот Лазар од Енкола ѝ го пишува на својата жена Марушка, предупредувајќи ја за тоа. Наизменичното појавување на веста за скапотијата од детронизираната позиција на толкувачот и нејзиното отворено негирање од официјалниот претставник на власта Крстаноски, како и повторното нејзино потврдување преку писмото од Лазар, ја создаваат искривоколчената атмосфера на овој расказ. Таа е идеална подлога за раѓањето на сомнежот кај читателот за веродостојноста на исказаното.

2.4. Спојување на сферата на реалното и магичното

Четвртиот елемент на магично-реалистичката нарација Фарис го именува како (*merging realms*) или *спојување на сферата на реалното и магичното*. „Магично-реалистичката визија постои како крстопат на два света, како една имагинарна точка на двострано огледало што рефлектира во двете насоки“ (Фарис, 2012, стр. 146) ќе напише Фарис.

Спојувањето на двете сфери Чинго го прави уште во првите раскази и романи преку вметнувањето на чудесни елементи во реалистичката нарација, чија густина сè повеќе се зголемува во подоцнежните дела. Во романот *Бабаџан*, на пример, реалистичкото се согледува преку изнесување

на моменти од националната историја на Македонија (петте века турско ропство и соживотот меѓу муслиманското и христијанското население) кои се испреплетуваат со многу асоцијативни приказни, што се чисти фикции според јазикот и настаните, така што експлицитно веднаш ни станува јасно дека влегуваме во некоја магична сфера. На мигови раскажувањето нè потсетува на кошмарен сон не само според структурата на приказните што минуваат една во друга (слично како приказните на Шехерезада), туку и според ликовите коишто се карактеризираат со некои чудни својства и белези. Нивните раѓања, судбини, аманети, животни приказни, соочувања со проблемите, ни се чини како да произлегуваат од некој волшебен свет.

Целиот текст претставува згусната смеса на магични елементи кои го надополнуваат реалистичкото раскажување. Во овој роман чудата најчесто се застапени како хиперболизирано чудесно (според терминологијата на Цветан Тодоров кој покрај овој тип чудесно разликува уште три типа: егзотично чудесно, инструментално чудесно и научно чудесно). За овој тип на чудесно е карактеристично тоа што не делува премногу насилно на разумот. Како примери за хиперболизираното чудесно од романот ќе ги наведеме: големината на половите органи на Бабаџан и Камче кои делуваат гротескно; потоа набројувањето на квалитетите на чудотворното млеко на магарицата Арбулка кои се своевидни претерувања. Претерувањата тука се натприродни само според своите размери и квалитети кои се поголеми и со различни својства од оние кои нам ни се познати. Тие имаат своја оперативно-магиска цел и улога преку асоцијации на нешто таинствено и чудесно да се создаде привид на одважност и сигурност. Оној што поседува хиперболизирани својства се покажува како носител на некоја голема сила која ја користи за благодат, но истовремено тоа е личност-посредник помеѓу двата света – обичниот и необичниот. Кон него другите се однесуваат со стравопочит која произлегува од неможноста да се спознае целосно вистината. Од друга страна, во тие описи секогаш се чувствува специфичната состојба на испразнетиот ум, која може да се опише како праисконска наивност со која се објаснуваат појавите.

2.5. Нарушување на време, простор и идентитет

Петтиот елемент на секоја магично-реалистичка нарација е нарушувањето на вообичаените концепции за времето, за просторот и за идентитетот. За разлика од реалистичката нарација каде идејата за времето е особено нагласена, просторот е определен, а идентитетот утврден, во магичниот реализам претставите за времето се разнишани, чувството за простор е занемарено, а идентитетите на јунаците се преориентирани кон прилагодување на промените.

Во творештвото на Чинго се izdelуваат повеќе просторно-временски рамки, или според терминологијата на Бахтин хронотопи, кои се одликуваат со свои специфики. Препознатлив е имагинарниот пасквелски хронотоп од збирките раскази *Пасквелија* и *Нова Пасквелија*; хронотопот којшто условно го нарекуваме хронотоп на езерската земја во којшто се опфатени

романите *Сребрениите снегови*, *Големата вода* и недовршениот роман *Ал*; потоа хронотопот туѓина којшто се однесува на збирките раскази *Гроб за душата* и *Бунило*; и како посебен се изделува хронотопот на романот *Бабацан*. Но, заради ограничениот простор во оваа прилика ќе се задржиме само на хронотопот Пасквелија кој ќе биде анализиран од аспект на наведените нарушувања.

2.5.1 Хронотопот Пасквелија

Сите настани што го исполнуваат сижето на пасквелскиот хронотоп влегуваат во некое историско време, во времето на секојдневјето, без некоја биолошко-старосна временска низа, што очигледно упатува на споменатото нарушување. Сè е составено од временски фрагменти на ден/ноќ или зима/пролет, вешто вклопени во имагинарниот простор на Пасквелија каде „сонцето понекогаш не свети седумдесет и три дена и седумдесет и три ноќи“ (Чинго, 2005, стр. 166) како во расказот „Нешто за сонцето и стапците за волци“. Сакајќи да ја нагласи нарушената темпоралност, Чинго често ја употребува синтагмата „не знам колку години поминаа, можеби цели векови“.

Преку неа не само што се потенцира растегливоста на времето, туку и се нагласува неговата неодреденост. Сите Чингови јунаци дејствуваат во двојно време: историско-објективно кое го опфаќа периодот на социјалистичката револуција и митско-циклично време кое се движи во кругот на денот, неделата, месецот или целиот живот. Внатрешното време на индивидуалниот живот не постои бидејќи индивидуата живее сплотена со колективот, со митско-фолклорна атмосфера што е уште една од карактеристиките на митскиот магичен реализам. Станува збор за таканареченото фолклорно време кое според Бахтин „не е претставено како факт на свеста на првобитниот човек, туку него го откриваме во објективниот материјал, како време што се отвора во одредени древни мотиви, го одразува спојувањето на тие мотиви и сџеи, ја одредува логиката на развивањето на фолклорните слики“. (Бахтин, 1989, стр. 335).

Имагинарниот простор на Пасквелија е микросвет кој е ограничен и доволен сам за себе. Секое излегување од него на пасквелските жители се оценува како непожелно и трагично. Како пример ќе го посочиме расказот „Фортуна“ и необичното доаѓање на силната снежна бура и ветер во март кое на чудесен начин ги разместува дрвјата на нови места во просторот. Ова поместување подоцна се поврзува со смртта на смрзнатата невеста Петра на Исаилоска склупчена крај коренот на дрвото затоа што нејзиниот маж ја избркал во сред фортуна од дома и од Пасквелија. Како пример за просторно нарушување го наведувам цитатот токму од расказот „Фортуна“.

...си думам јас, луѓе мои, како може тоа да се случуваат такви чудни работички на земјава...Ете ова дрвце – тој покажуваше на младата јаболкница зад куќата – ова дрвце јас со моја рака го засадив пред куќата, точно крај вратата, а ете, сега тоа е зад куќи... Како може тоа за бога... (Чинго, |2005, стр. 136)

Жителите на Пасквелија секој на свој начин ја доживуваат историјата. Едните како победници што диктираат и решаваат, а другите се оние што мора да минуваат низ искушенијата. Условите на новонастанатиот социјализам доведуваат до идентитетско раслојување на селаните. Нехуманоста на новото општествено движење се разоткрива преку разорување на сите морални норми и потпори настанати во претходните степени на развој. Сите поранешни човечки односи во љубовта, семејството, пријателството се соочуваат со своето пропаѓање. Во новонастанатите услови позитивниот човек станува смешен и непожелен. Тој или пропаѓа или се превоспитува станувајќи себичен конформист и грабливец.

3. Заклучок

Нагласувајќи ги двата значајни јубилеја кои ги одбележуваме во тековната 2025 година, преку овој текст сакавме да го истакнеме значењето на Живко Чинго за нашата културна средина како еден од првите македонски автори кои творат во духот на магичниот реализам. Истовремено, наведувајќи го кусиот историјат за развитокот на терминот магичен реализам ги потенциравме почетоците на употребата на терминот како на европско, така и на тлото на Латинска Америка.

Уште неколку важни факти се потенцирани во текстот кои се однесуваат на времето на објавувањето на Чинговите дела („Кога сонцето зајдува“, „Пасквелија“, „Сребрените снегови“) што се поклопуваат со првичните објави на делата („Лист бура“, „Градот и кучињата“, „Смртта на Артемио Круз“, „Сто години самотија“) на славните латиноамерикански писатели Габриел Гарсија Маркес, Марио Варгас Љоса и Карлос Фуентес. Со ваквите споредби не само што ја нагласивме актуелноста на поетиката на Живко Чинго во времето на нејзиното настанување, туку потсетивме и на некои од нивните заемни сличности како што се: евидентното влијание од фолклорот, од домицилната митологија и припадноста на категоријата на „писатели од третиот свет“.

Она што нè наведе на конкретната компарација секако се и нивните заеднички теми како што се: историските промени во општеството, отпорот кон различни форми на угнетување, пишувањето за ранливите категории и истражувањето на националниот идентитет, кои истовремено се омилените теми и на магично-реалистичките и на постколонијалните писатели. Со поставувањето на творештвото на Чинго во контекстот на неговото време и тогашните светски и домашни поетички текови, го нагласивме и неговото значење за македонската книжевна сцена.

Во вториот дел од текстот преминавме на конкретна анализа на Чинговата проза од аспект на идентификување и диференцирање на магично-реалистичките елементи во неа, за што беа користени сознанијата на американската теоретичарка Венди Фарис. Од спроведената анализа заклучивме дека сите пет основни магично-реалистични елементи (нескротлив елемент на магија; феноменален свет; вознемирувачки сомнежи;

спојување на различни сфери; нарушување на време, простор и идентитет) се присутни во прозата на Чинго со што несомнено се докажа дека неговата проза е од магично-реалистичен тип.

Како крајна согледба за прозата на Чинго го изнесуваме и фактот дека и покрај тоа што Чинговите дела може да се сметаат за субверзивни, тие не се нихилистички, бидејќи содржат магични елементи кои ги прават благородни. Иронијата со која се зборува за власта и хумористичните сцени каде што се открива вистинската слика на социјалистичката власт се должат на немоќта директно да се говори за проблемите. Всушност, како што ќе посочи Фарис, магично-реалистичките текстови главно се пишувани како реакција на тоталитарните режими. Затоа и можеме да заклучиме дека преку магичниот реализам Чинго го нашол најсоодветниот начин да говори за тогашните актуелни општествени состојби во својата земја.

Библиографија

- Beiser, F. C. (2002). *German Idealism: The Struggle against Subjectivism, 1781-1801*. Cambridge: Harvard University Press.
- Faris, W. (1995). *Scheherazade's Children: Magical Realism and Postmodern Fiction. Magical Realisms*. Duke University Press. Durham and London.
- Roh F. (1927). *Realismo mágico. Revista de Occidente*, Madrid: Revista de Occidente N° 48.
- Slemon, Stephan. (1995). *Magic Realism as Postcolonial Discourse*. In *Magical Realism*. Duke University Press. Durham and London.
- Simpkins, Scott. (1995). *Sources of Magic Realism, Supplements to Realism in Contemporary Latin American Literature. Magical realism*. Duke University Press: Durham and London.
- Witt, M. A. F. (2001). *The Search for Modern Tragedy: Aesthetic Fascism in Italy and France*. New York: Cornell University Press.

* * *

- Андреевски, Петре М. (1965). Дилемите на писателот пред социјалистичката стварност. Скопје: *Современост* бр. 4.
- Бахтин, М. (1989). *О роману*. Нолит: Београд,
- Бошковски, П. Т. (1966). Живко Чинго – „Нова Пасквелија“. Скопје: *Разгледа*, бр. 7.
- Друговац М. (1990). *Историја на македонската книжевност. XX век*. Скопје: Мисла.
- Мојсиева-Гушева. (2001). Чинговата апартна поетика. Скопје: ИМЛ.
- Мојсиева-Гушева, Ј. (2015). По што ќе го паметиме Живко Чинго (по повод осумдесет години од раѓањето). *Сјектар*. XXXIII, бр. 66.
- Ро, Ф. (2012). Магичниот реализам: постекспресионизам. *Магичен реализам*. (приредила Јасмина Мојсиева-Гушева). Скопје: Дијалог.
- Фарис Венди. (2012). Децата на Шехерезада. Магичен реализам во постмодернистичката фикција. *Магичен реализам*. (приредила Јасмина Мојсиева-Гушева). Скопје: Дијалог.
- Чинго, Ж.а. (1984). *Сребрениите снегови*. Скопје: Мисла.
- Чинго, Ж. б. (1984). *Накусо*. Скопје: Мисла.
- Чинго, Ж. (1988). *Големата вода*. Скопје: Наша книга.

- Чинго, Живко. (1989). *Бабаџан*. Скопје: Наша книга.
Чинго, Ж. а. (1992). *Пасквелија*, Култура: Скопје.
Чинго, Ж. б. (1992). *Гроб за душайџа*. Скопје: Култура.
Чинго, Живко. (2005). *Пасквелија*. Скопје: Дневник и Утрински весник.

Jasmina Mojsieva-Gusheva

“St. Cyril and Methodius” University, Skopje, North Macedonia

The Presence of Magic Realism in the Novel and Short Story of Živko Čingo

Abstract: This paper first provides a brief history of the term Magic Realism, which is linked to two significant anniversaries: 100 years since the establishment of the term by the German art historian Franz Roh and 90 years since the birth of the Macedonian writer Živko Čingo. The primary aim of this paper is to highlight the magical realist writing style in Čingo’s prose. The theoretical insights of Wendy Faris and her five constituent elements of magical realist narrative are utilized to achieve this. After conducting a detailed analysis with numerous examples from Čingo’s work, the conclusion reaffirms and emphasizes Čingo’s need to employ magic realism as the most fitting way to describe the Macedonian socialist reality, complete with all its anomalies.

Keywords: *irreducible element of magic; phenomenal world; unsettling doubts; merging of different realms; disruptions of time, space, and identity.*

ГОД. 10
БР. 19

ПАЛІМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. X
NO 19